
Kyrkomötet
Kyrkolivsutskottets betänkande 2009:1

Kommunikation kring dopet och medlemskapet

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2009:3 *Handbok i medlemsvård* samt motion 2009:80 *Fokus på dopet*.

Utskottet anser att frågor kring dop och medlemskommunikation är angelägna. Däremot ser utskottet inte behov av en handbok i medlemsvård, utan vill snarare att Svenska kyrkans intranät kan utgöra en erfarenhets- och idébank inom området och föreslår därför att motion 3 avslås.

Utskottet föreslår bifall till motion 80, vilket innebär att Kyrkostyrelsen får i uppdrag att finna former för hur Svenska kyrkan på den nationella nivån kan lägga fokus på dopet.

Innehåll

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut	3
Motionernas förslag.....	3
Motion 2009:3 av Lars-Ivar Ericson, Handbok i medlemsvård	3
Motion 2009:80 av Sofija Pedersen Videke, Fokus på dopet	3
Bakgrund.....	3
Dopstatistiken går neråt	3
Arbetet inom 0–18 år inventerat.....	3
Programmet Barn och unga 0–18 år i Svenska kyrkan.....	4
Tidigare satsningar kring dopet.....	4
Arbete kring dopet idag.....	4
Nuvarande informationsarbete kring dopet.....	5
Andra nordiska kyrkors erfarenheter.....	5
Medlemskapet i Svenska kyrkan.....	5
Stärkt relation genom medlemsvård	6
Tidigare behandling i Kyrkomötet.....	6
Utskottets överväganden.....	6
Handbok i medlemsvård	6
Fokus på dopet.....	7

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

KI 2009:1

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:3.
2. Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2009:80.

Motionernas förslag

Motion 2009:3 av Lars-Ivar Ericson, Handbok i medlemsvård

Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att ombesörja utgivningen av en handbok i medlemsvård.

Motion 2009:80 av Sofija Pedersen Videke, Fokus på dopet

Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att finna former för hur Svenska kyrkan på den nationella nivån kan lägga fokus på dopet.

Bakgrund

Jesus säger: Låt barnen komma till mig och hindra dem inte. Guds rike tillhör sådana som dem.

Evangeliet är utgångspunkt och förutsättning för kyrkans arbete med barn och unga, och i kyrkoordningen *Första avdelningen: Svenska kyrkan som evangelisk-lutherskt trossamfund* står i inledningen att barnen i kristen tro intar en särställning, och att de särskilt behöver uppmärksammas i Svenska kyrkans verksamhet.

Dopet är ett sakrament och huvudvägen in i Svenska kyrkan sedan 1996. I 19 kap. i kyrkoordningen finns bestämmelser om dop. Av kapitlets inledning framgår det att det är kyrkans uppdrag att alla människor ska nås av dop. Innan ett barn uppnått sex månaders ålder ska föräldrar som är medlemmar erbjudas att låta döpa sitt barn. Inbjudan ska föregås av information om dopet och regler för kyrkotillhörighet samt ett samtal. Kyrkoherden har ansvar för att det erbjuds fortsatt kontakt med församlingen efter dopet.

Dopstatistiken går neråt

Antalet dop har länge legat på en hög och stabil nivå, men sjunker nu snabbt. År 2001 döptes 73 procent av alla födda, år 2008 döptes 59 procent av alla födda. För barn till medlemmar är dopsiffrorna högre, 78 procent år 2008, men minskningen följer samma kurva.

Genom forskning vet vi att konfirmationen påverkar senare livsval. De som konfirmerats döper exempelvis i högre utsträckning sina barn. Andelen konfirmander har dock minskat över tid, och år 2008 konfirmerades 35 procent av alla 15-åringar.

Arbetet inom 0–18 år inventerat

En inventering av det samlade arbetet i Svenska kyrkan på området Barn och unga 0–18 blev klar 2008. I denna ingick även Svenska Kyrkans Ungas arbete. Arbete och inriktning skiljer sig åt mellan stift. För många är 0–18-arbetet ett prioriterat område. Samtidigt uttrycks en vilja att satsa ytterligare. Resurser och kompetens finns på många håll, men också en vanda över att utmaningar och förväntan är större än vad som kan mötas.

Dopets betydelse, för den enskilde och för kyrkan, har särskilt aktualiserats av stiftens kanslichefer och ansvariga för församlingsutveckling. Den 15 juni 2009 samlades stiftens kanslichefer för att under en dag diskutera dopet. Som ett resultat av dagen har dop och dopundervisning lagts till som ett prioriterat uppdrag i programmet barn och unga 0–18 år.

Programmet Barn och unga 0–18 år i Svenska kyrkan

I Kyrkostyrelsens rambudget för åren 2009–2011 beskrivs arbetet med barn och unga som en av fem särskilda strategier av större betydelse för att utveckla Svenska kyrkan. Som en konsekvens av detta har programmet *Barn och unga 0–18 år i Svenska kyrkan* startat. Det är ett gemensamt sammanhållet program som samordnar verksamhet på den nationella nivån så att insatserna när det gäller barn och unga kan intensifieras. Arbetet är kansliövergripande och berör samtliga avdelningar och båda sekretariaten.

Uppgiften är också att tillsammans med stiftens utveckla verksamheten så att Svenska kyrkan och dess verksamhet uppfattas som relevant för unga. Till programmet har förts ett större uppdrag kring analys, kunskapsuppbyggnad, teologisk reflektion samt kommunikations- och metodutveckling vad gäller dopet.

Programmet startade i mars 2009. Första fasen har bestått i process och förankring. Programbeställningen fastställdes av generalsekreteraren i augusti 2009. I den definieras bland annat kommunikationsfrågorna som en nyckelfråga vad gäller kyrkans arbete med barn och unga. Området barn och unga 0–18 år är stort och programmet har inte som uppdrag att fokusera enbart på dopet.

Tidigare satsningar kring dopet

Inför att kyrkotillhörighetsreglerna förändrades 1996 genomfördes ett omfattande arbete. Den nationella nivån gav ut *Dop och kyrkotillhörighet – ett pastoralt program* (Mitt i församlingen 1995:4). I dokumentet sägs att församlingens hela verksamhet är relaterad till dopet, att alla medarbetare är viktiga i dopsammanhanget och att samtal behöver föras i medarbetarlaget kring dopets teologi. Tanken var att varje församling skulle göra ett eget pastoralt program och Församlingsnämnden vädjade om att få en kopia av programmet från varje församling. Inspirationsmaterial kring hur man kan kommunicera dopet togs fram av den nationella nivån och en mindre annonskampanj gjordes i bland annat föräldratidningar.

Som ett resultat av arbetet med Dop och kyrkotillhörighet gick dopfrekvensen upp i mitten på 90-talet, men har sedan dalat igen.

Från 1983 finns rapporten från Biskopsmötets teologiska kommission *Dopet, teologiskt, kyrkorättsligt, pastoralt* utgiven av Verbum. Därefter har biskopsmötet tagit upp frågor kring dopet vid flera tillfällen, men inte gjort något uttalande. Något biskopsbrev om dopet har inte skrivits.

Arbete kring dopet idag

Dopet berör ett brett arbetsfält, såväl den lokala församlingen som hela Svenska kyrkan. Det berör kyrkoherdens ansvar för organisation, planering och prioritering av dop och arbetet med dopuppföljningen, samt arbetslagets och de frivilligas delaktighet. Men det berör också exempelvis hur man svarar i telefon och bemöter dopfamiljen vid första kontakten och om dopprästens inställning i mötet med dopfamiljen. Dopet rör kort sagt ett mycket stort fält, från teologi till praktikali-

Nuvarande informationsarbete kring dopet

Den nationella nivån har under senare år gjort några enstaka insatser kring dopet:

- ◆ En hälsning från Svenska kyrkan läggs i de så kallade Babybags som delas ut till alla nyblivna föräldrar i Sverige. Hälsningen består av ett vykort med en kort text och har utformats i nära samverkan med Svenska kyrkan i Helsingborg. Parallellt sker viss annonsering i fackmagasin som vänder sig till nyblivna föräldrar. Arbetet har pågått sedan 2007 och är mycket uppskattat av församlingarna.
- ◆ Information på www.svenskakyrkan.se om dopet.
- ◆ Vid ett par tillfällen har samarbete skett med fackmagasin som vänder sig till nyblivna föräldrar.
- ◆ Några gånger har det anordnats chatt med präster som svarat på frågor om dopet on line.
- ◆ Samarbete med Berling media (Verbum) kring de dopinbjudningar och dopbevis som säljs till församlingarna för att de ska kännas inbjudande och tillgängliga.
- ◆ Visst inspirationsmaterial för kommunikation om dopet finns på den så kallade medlemsvårdswebben (svenskakyrkan.se/medlemsvard) inklusive artikelunderlag till församlingsblad.

En snabb genomgång av en del dopmaterial, såväl det som Svenska kyrkan på nationell nivå gjort som det som församlingar gör, kan konstateras att det villkorslösa erbjudandet som dopet är inte framställs så villkorslöst, precis som motionären påtalar. Bilder visar finkladda kärnfamiljer med söta spädbarn som döps, och texter förutsätter ofta dopkaffe eller dopfest. För den som inte lever i en kärnfamilj, har äldre dopbarn eller saknar lust att bjuda till dopfest kan informationen verka avskräckande, och bilder och texter kan utesluta dem som inte tycker sig passa in.

Andra nordiska kyrkors erfarenheter

Den Norska kyrkan har genom sitt brett upplagda Trosuppläringsprojekt förnyat förståelsen av dop och lärande. Utvärderingar visar på ett förstärkt engagemang i hela kyrkan, och ökande siffror för såväl dop och konfirmation som gudstjänst-besök.

Den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland har också på ett strukturellt plan arbetat framgångsrikt med frågorna om barn och unga. Siffrorna för dop och konfirmation, och annat ungdomsarbete är betydligt högre än i Sverige.

Medlemskapet i Svenska kyrkan

Vid årsskiftet 2008/2009 var 6 751 952 individer medlemmar i Svenska kyrkan. Det motsvarar 72,9 procent av hela befolkningen. Denna procentandel sjunker successivt med i runda tal en procentenhet per år.

Svenska kyrkan har under lång tid följt medlemsutvecklingen. Totalt har kyrkan tappat knappt en halv miljon medlemmar genom aktiva utträden sedan den förändrade kyrka-stat relationen. Det motsvarar ungefär 7 procent av denna medlemsstock Dessutom minskar medlemstalet genom en generationsväxling, då det inte döps lika många barn som det avlider kyrkomedlemmar. Genom generationsväxlingen förlorar kyrkan ungefär 0,2 procent av sina medlemmar per år,

medan motsvarande siffra för "nettouträderna" varierat mellan 0,2 och drygt 1 procent per år sedan 2000.

Forskning har visat att motivet för att lämna Svenska kyrkan ofta handlar om att kyrkan sällan upplevs relevant och att man inte tar del av dess liv och innehåll. Eftersom de flesta inte vill betala för något som är irrelevant, är ekonomiska skäl ofta en utlösande faktor för ett utträde.

Stärkt relation genom medlemsvård

Den som har en svag relation till Svenska kyrkan är mer benägen att utträda. Kontinuerlig medlemskommunikation och bra bemötande är ett sätt att stärka människors relation till Svenska kyrkan.

Den nationella nivån har under senare år arbetat med frågor kring medlemsvård och gett ut inspirationsmaterial i ämnet. Materialet finns på svenskakyrkan.se/medlemsvard. Kyrkokansliet har också genomfört ett projekt om tillgänglighet och bemötande.

Tidigare behandling i Kyrkomötet

Kyrkomötet 2006 behandlade *När de "antecknade" försvinner...* (G 2006:7) och beslutade ge Kyrkostyrelsen i uppdrag att bearbeta frågan om hur de som antecknats ska få information om dop och kyrkotillhörighet innan de fyller 18 år. Utskottet menade att frågan är mycket viktig för Svenska kyrkans framtid.

Det är viktigt att se detta som ett exempel på medlemsvård och medlemskommunikation /... / Ett stort arbete har genomförts för att ta fram riktlinjer för konfirmandarbetet inom Svenska kyrkan. En satsning på den nationella nivån bör nu göras kring ansvaret för de ungdomar som inte är döpta, respektive de som inte konfirmeras. Det praktiska genomförandet måste naturligtvis ske i den lokala församlingen, men utskottet menar att den nationella nivån har ett ansvar för att strategiska och pedagogiska modeller formuleras.

Kyrkolivsutskottet skrev i sitt yttrande bland annat att en kontakt inför 18-årsdagen inte är tillräcklig, utan att kommunikation med dessa ungdomar behöver vara kontinuerlig under hela uppväxttiden.

Ett arbete har inletts inom programmet 0–18 år i enlighet med kyrkomötets beslut.

Utskottets överväganden

Handbok i medlemsvård

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:3.
--

Utskottet anser att det är viktigt att stärka människors relation till Svenska kyrkan. Ett av de viktigaste redskapen är det personliga mötet och det personliga samtalet. Kontinuerlig medlemskommunikation och bra bemötande är viktiga delar. Därför är det angeläget att varje enskild församling planerar sin kommunikation med de tillhöriga. Här menar utskottet att själva planeringsarbetet i församlingen är värdefullt, eftersom det ger tillfälle till samtal om vad kommunikationen ska innehålla och leda till. Är det primära att locka människor till gudstjänst och samtalsgrupp, eller är det att stärka relationen till medlemmarna oavsett om de deltar i verksamheten eller inte?

De flesta församlingar ger ut församlingsblad. Dessa hälsningar från kyrkan når många människor, och utskottet vill lyfta fram vikten av att församlingsbladet

innehåller material kring tro och andlig växt och är utformat på ett sådant sätt att det kan konkurrera i det enorma informationsutbud som finns idag. Många andra organisationer har en gemensam tidning eller tidskrift som bas i sin medlemskommunikation, men utskottet har inte tagit ställning till om detta är lämpligt för Svenska kyrkan. Utskottet erfar att kyrkostyrelsen inlett ett arbete kring ansvarsfördelning mellan stiftet och den nationella nivån vad gäller strategisk kommunikation och en eventuell medlemstidning, och ser med intresse fram mot resultatet.

Utskottet menar att kommunikationen ska utgå från församlingen, men att såväl stiftet som den nationella nivån har en viktig roll i arbetet och kan bidra med stöd inom området. Stödet skulle exempelvis kunna innebära att man låter kvalificerade skribenter skriva artiklar om livsfrågor och fritt gör dessa tillgängliga för publicering i församlingsblad. På detta sätt kan kvaliteten på medlemskommunikationen höjas samtidigt som det personliga tilltalet behålls.

Utskottet förutsätter att varje församling avsätter pengar i budgeten för kommunikation med medlemmarna. Eftersom det handlar om stora summor för Svenska kyrkan som helhet anser utskottet att alla nivåer behöver fundera kring om och hur dessa medel kan användas effektivare. Kan vi utnyttja befintliga resurser bättre? Kan vi utöka samverkan och på det sättet få mer för pengarna?

Många församlingar har goda exempel på vad medlemskommunikation kan innebära, och utskottet ser det nya intranätet som en värdefull plats för erfarenhets- och idéutbyte.

Utskottet ser alltså, precis som motionären, medlemskommunikation som ett viktigt område för Svenska kyrkan. Dock anser utskottet att utgivningen av en handbok i medlemsvård inte behövs, utan vill snarare att idéer och erfarenheter på området samlas på intranätet. Därför föreslår utskottet avslag på motionen.

Fokus på dopet

<p>Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2009:80.</p>

Dopet är församlingens uppdrag. Men dopfrågan är högaktuell för Svenska kyrkans samtliga nivåer, inte minst då dopstatistiken visar att antalet dop minskar. Att vända trenden är en gigantisk utmaning som kräver såväl samordning som gemensamt fokus.

Utskottet vill lyfta fram att det finns många frågor kring dopet som behöver belysas. I Svenska kyrkan finns olika tolkningar och traditioner knutna till dopteologin och olika praktiska tillämpningar kring dopet. Här ser utskottet ett behov av ett biskopsbrev om dopet för att ge vägledning i församlingarnas arbete. Utskottet anser att formerna kring dopet också behöver ses över, utan att för den skull förvanska dopets innebörd och innehåll.

Utskottet noterar att dopfrekvensen gick upp i anslutning till de förändrade kyrkotillhörighetsreglerna 1996 då ett omfattande arbete gjordes i församlingarna med doppastoraler. Eftersom detta arbete gav resultat, och det nu är många år sedan det gjordes, ser utskottet det som angeläget att något liknande initieras.

Dopet ska inte ses som en isolerad händelse. Dopsamtalet är viktigt, liksom dopuppföljningsarbetet. Här menar utskottet att det finns behov av inspirationsmaterial från såväl den nationella nivån som stiftet, så att alla församlingar har ett planerat dopuppföljningsarbete som är integrerat i församlingens arbete.

Utskottet anser alltså att Svenska kyrkan ska ha ett särskilt fokus på arbetet kring dopet under en period. Viktigt är då att dopet är en del av kyrkans arbete med barn och unga, undervisning och lärande. Arbetet ska ske i samspel med stift

KI 2009:1 och församlingar, men den nationella nivån får i enlighet med motionen uppdraget att finna formerna för detta.
Utskottet föreslår därför att motion 80 bifalls.

Uppsala den 25 september 2009

På Kyrkolivsutskottets vägnar

Vanja Björsson, ordförande

Camilla Sundén, sekreterare

Beslutande: Vanja Björsson, ordförande, Bo E Nilsson, Birgitta Lindén, Rolf Forslin, Johan Lothigius, Hans Ulfvebrand, Åsa Ek, Per-Henrik Bodin, Olof Kjellström, Elisabet Nilsson, Roland Johansson, Sofia Särdaqvist, Helén Lindbäck, Kerstin Zetterberg och Terence Hongvlo.

Övriga närvarande vid beslutstillfället:, Mary Österström, Bo Lennart Anbäcken, Christina Andersson, Hakon Långström, Inger Björkroth, Cecilia Brinck, Sven-Bertil Persson, Catarina Fondén, Christina Berglund, Gunvor Åsblom, Markus Holmberg och Berit Simonsson.

Biskoparna Ragnar Persenius och Lennart Koskinen har deltagit i utskottets överläggningar.